

**METTÄN
VILJA**

Länsi-Lapin luonnontuotestrategia 2024 - 2030

Julkaisutiedot

Hanke on Kolarin kunnan hallinnoima, Enontekiön, Kittilän, Muonion ja Pellon kanssa yhdessä suunniteltu tiedonvälityshanke, jota on tuettu Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta 2014-2020. Rahoituksen myönsi Lapin ELY-keskus toimenpiteestä 1.2 Tiedonvälitys ja esittelytoimet.

Kokonaisrahoitus: 248 370€, josta tuen osuus on 198 696 €. Kuntarahoituksen osuus on yhteensä 39 739,20 euroa ja muun tuen osuus 9 934,80 €.
Toteutusaika: 01.09.2021- 30.06.2024.

Taitto: Kolarin kehitys- ja elinkeinopalvelut
Kuvat: Tommi Heinonen, Unsplash

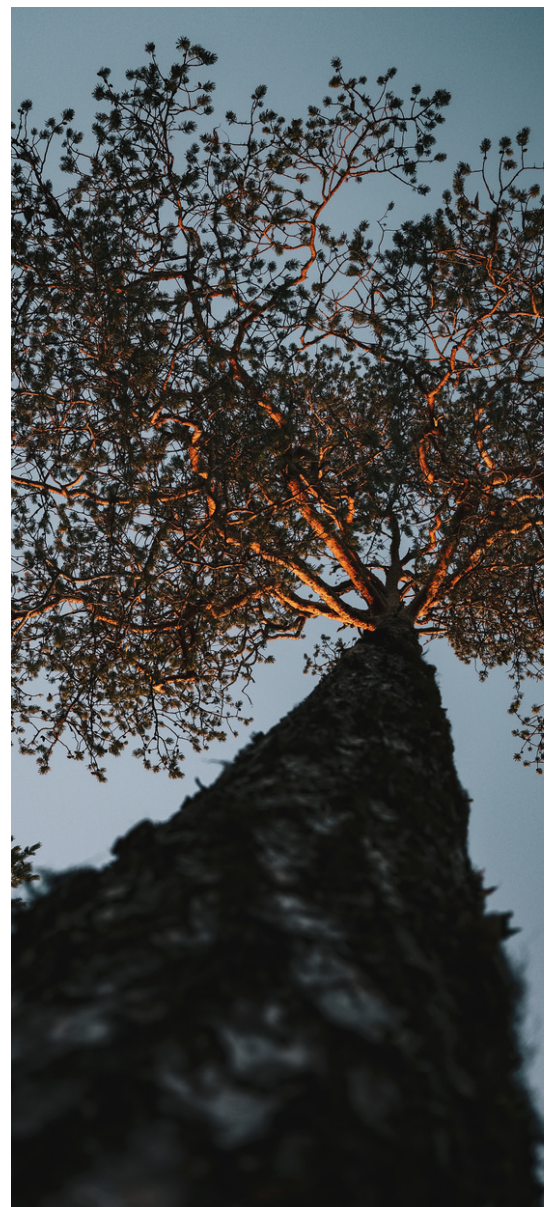

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Sisällysluettelo

<u>1. Esipuhe</u>	05
<u>2. Strategian tausta ja tarkoitus</u>	07
<u>3. Katsaus luonnontuotealaan</u>	11
<u>4. Länsi-Lapin luonnontuotestrategia</u>	15
<u>5. Länsi-Lapin luonnontuotealan valttikortit</u>	20
<u>6. Miten kehittää Länsi-Lapin luonnontuotealaa</u>	30
<u>7. Länsi-Lapin luonnontuotealan verkostotoiminta</u>	31
<u>8. Lopuksi</u>	43

1. Esipuhe

Luonnontuotteiden ja luonnontuotealan määritelmä vuonna 2022 julkaistussa Työ- ja elinkeinoministeriön [toimialaraportissa](#):

Luonnontuotteilla tarkoitetaan joko sellaisenaan tai jalostettuna käytettäväksi sopivia luonnonvaraisia tai puoliviljeltyjä kasveja tai sieniä. Luonnontuotteita ovat myös puista saatavat tuotteet, kuten mahla, pihka, kuusenkerkät, lehdet, kuoret, havut sekä esimerkiksi koristekasvit. Luonnontuotealalla tarkoitetaan luonnonmarjoihin, -sieniin ja luonnonyrtteihin sekä muihin luonnontuotteisiin liittyvää toimintaa, kuten raaka-aineen talteenottoa luonnosta sekä sen jatkojalostusta ja kauppaa sekä

luonnontuotteiden hyödyntämistä erilaisissa matkailu- ja hyvinvointipalveluissa.

Luonnontuotealaan sisältyy yritystoimintaa raaka-aineiden talteenotosta tuotteiden jalostukseen. Luonnontuotealaan kuuluvat myös alan koulutus, neuvonta, kehittämistyö ja tutkimus. Luonnontuoteala poikkeaa muista maatalous- ja puutarhatuotannon sektoreista korkean vientivolyymin osalta: kaupalliseen käyttöön poimituista metsämarjoista ja -sienistä menee vientiin jopa puolet.

2. Strategian tausta ja tarkoitus

Länsi-Lapin luonnontuotestrategia on osa Lapin ELY-keskuksen rahoittamaan Luonnontuotealan Kasvukoordinaattori -hankkeen toimenpiteitä. Hanke on Kolarin kunnan hallinnoima, Enontekiön, Kittilän ja Muonion kuntien sekä Pellon Kehitys Oy:n kanssa yhdessä suunnittelema ja toteuttama tiedonvälityshanke.

Hanke toteutettiin aikavälillä 01.09.2021-30.06.2024 ja sen kokonaisrahoitus oli 248 370 euroa, josta tuen osuus oli 198 696 euroa. Kuntarahoituksen osuus oli yhteensä 39 739,20 euroa ja Pellon Kehitys Oy:n osuus 9 934,80 euroa.

Luonnontuotealan Kasvukoordinaattori -hanke on jatkoa Länsi-Lapin kuntien aikaisemmille luonnontuotealan kehittämistoimenpiteille. Hankkeen tarve on noussut esille luonnontuotealalla toimivien sekä luonnontuotteita käyttävien yrittäjien ja oppilaitosten tarpeista.

Kehittämistoimien tarve on tullut esille myös kuntien elinvoimapalveluiden ja eri toimijaverkostojen kanssa alueella aikaisemmin toteutettujen hankkeiden aikana. Viesti aidosta tarpeesta on selkeä. Alue tarvitsee kokoavan toimijan, koordinoitua ja suunnitelmallista työtä, jonka avulla toimijat niin olemassa olevat kuin uudet, voivat edelleen kehittää alan toimintoja, yrittäjyyttä ja siten myös alueen ja kuntien elinvoimaisuutta.

2.1 Verkosto vie strategian käytäntöön

Hankkeen tarkoituksena on yhtenäistää luonnontuotealan käytänteitä, kehittää ja luoda uutta toimialat ylittävää yhteistyötä sekä rakentaa monialainen osaamisverkosto ja luoda parempia toimintaedellytyksiä alueen luonnontuoteyrittäjyydelle.

Hankkeen päätavoitteena on luoda Länsi-Lappiin elinvoimainen luonnontuotealan osaamiskeskittymä: verkosto, joka kehittää ja kasvattaa alueen luonnontuotealan osaamista ja liiketoimintaa monialaisesti.

Länsi-Lapin luonnontuoteverkostossa on lähes 100 jäsentä. Verkosto on rakentunut hankkeen tapaamisten, esittelyjen ja tiedonvälitystoimien avulla.

Mukana on seuraavia tahoja:

- Luonnontuotealalla suoraan toimivia yrittäjiä
- Luonnontuotteita hydyntäviä yrittäjiä
- Luonnontuotealan opiskelijoita
- Koulutusorganisaatioiden toimihenkilöitä
- Yhdistysten toimihenkilöitä
- Kuntien elinkeinon kehittäjiä
- Tutkimusorganisaatioiden tutkijoita

2.2 Strategiatyön toteutus

Tämän Länsi-Lapin luonnontuotestrategian kokoamisessa on hyödynnetty luonnontuotealan raportteja, julkaisuja ja katsauksia sekä asiantuntijoiden hankkeelle tuottamia materiaaleja. Strategiaa koottaessa on otettu huomioon ajankohtaisia näkymiä kansainvälisestä viennistä ja ilmasto- ja ympäristöpolitiikasta sekä Suomen hallituksen linjauksista.

Strategian laadintaan osallistui luonnontuotealan toimijoita useissa hankkeen järjestämissä infotilaisuuksissa ja työpajoissa. Strategian valmisteluun ovat osallistuneet Länsi-Lapin kunnat (Enontekiö, Kittilä, Kolari, Muonio, Pello), LUKE, Ammattiopisto Lappia Muonion yksikkö, Länsi-Lapin luonnontuotealan yrittäjät, luonnontuotealan asiantuntijat sekä useat sidosryhmätahot, jotka kuuluvat alueen luonnontuoteverkostoon.

Tämä Länsi-Lapin luonnontuotestrategia koostuu alan nykytilan kuvauksesta sekä valtakunnallisella että alueellisella tasolla. Strategiaan on määritelty Länsi-Lapin luonnontuotestrategian läpileikkaavat teemat sekä esitelty Länsi-Lapin alueelliset mahdollisuudet eli valttikortit. Strategiaan on laadittu MindMap-tyylinen Länsi-Lapin luonnontuotealan kehitysehdotelma, jossa alueellista luonnontuotealan kehittämistarpeita ja -keinoja on tunnistettu ennakoiden ja peilattu niitä alaan vaikuttaviin tekijöihin lähitulevaisuudessa.

Strategiassa on luonnontuotealan verkostotoiminnan kuvaus ja eri toimijatahojen roolit ja tehtävät strategian toteuttamisessa. Lopuksi strategiassa tarkastellaan luonnontuotealan linkittymistä erilaisiin kansainvälisiin, valtakunnallisiin sekä alueellisiin ohjelmiin laajemmasta mittakaavasta tarkasteltuna.

Länsi-Lapin luonnontuotestrategiaan sisällytetyistä materiaalilinkeistä pääsee lähteisiin ja hankkeen aikana tuotettuihin materiaaleihin, jotka ovat peräisin yhteistyökumppaneilta ja asiantuntijoilta. Lukija voi halutessaan tutustua näihin materiaaleihin omatoimisesti saadakseen syvällisemmän käsityksen strategian taustasta ja sen kehityksestä.

Varsinaisen Länsi-Lapin luonnontuotestrategian apuvälineeksi on julkaistu mettanvilja.fi -sivusto, mihin on koottu Lapissa kasvavia raaka-aineita, joista saatava tieto on jaoteltu tuotekehitys-prosessia tukeviin johdonmukaisiin askelmiin. Hakemalla raaka-ainekohtaisesti tietoa, etenemällä askeleittain ja tehtäviä suorittaen sivustoa hyödyntävällä luonnontuotealan yrittäjällä tai sitä suunnittelevalla tulisi lopputulemana olla idea uudesta luonnontuotteesta.

Strategian laadinnan ja Mettän vilja julkaisualustan lisäksi on tehty [visuaalinen ratkaisukirja](#), joka on tarkoitettu aloittavan tai jo alalla olevan luonnontuotealan yrittäjän liiketoiminnan tueksi tuotekehitykseen ja tuotteistamiseen. Ratkaisukirjan tavoitteena on toimia työkaluna ja apuna luonnontuotealan yrittäjän liiketoiminnan suunnittelussa ja edistämisessä.

3. Katsaus luonnontuotealaan

Suomalaisen luonnontuotealan vahvuuksia ovat olleet pitkään raaka-aineiden laatu, viennin tukeminen, tutkimusosaaminen ja tuotteiden kysyntä, mutta kysynnän ja kiinnostuksen kasvusta huolimatta alan kehittyminen on Suomessa ollut odotuksia hitaampaa, kerrotaan [toimialaraportissa – Arvoketjuja vahvistamalla volyymia luonnontuotealalle 2022](#). Tämän on todettu johtuvan muun muassa raaka-aineiden saatavuuteen, toimialan hajanaisuuteen sekä liiketoiminnan pienimuotoisuuteen liittyvistä syistä.

Raaka-aineiden saatavuudesta on ruokaviraston vuotuisista [Marsi -raporteista](#) nähtävissä, että Suomessa raaka-ainehankinnat etenkin metsämarjojen osalta poimitaan pääosin ulkomaisten poimijoiden ansiosta. Pienemmissä määrin kerättävien luonnonsienten, villiyrttien ja muiden erikoisluonnontuotteiden talteenotto tapahtuu enimmäkseen kotimaisten poimijoiden voimin.

**" kysynnän ja
kiinnostuksen kasvusta
huolimatta alan
kehittyminen on
Suomessa ollut odotuksia
hitaampaa "**

Tuoreimmassa toimialaraportissa todetaan, että yleisesti luonnontuotealan analysointi ja sen kehityksen seuraaminen on mutkikasta. Suurin osa luonnontuotealan yrityksistä toimii yhdellä toimialalla, mutta monialaisuus on yleistä, sillä noin neljäsosa toimii samanaikaisesti useammassa kuin yhdessä toimialaryhmässä. Lisäksi luonnontuoteala kytkeytyy moniin muihin toimialoihin, eikä alalle ole omaa virallista toimialaluokitusta. Mikroyrittäjyys alalla on hyvin yleistä, lähes 90 % Suomen luonnontuoteyrityksistä on keskiarvallisesti kahden hengen mikroyrityksiä, loput 10 % pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Luonnontuotealan yritysten ja luonnontuotteita liiketoiminnassaan hyödyntävien yritysten liikevaihto on ollut suhteellisen tasaisessa kasvussa 2010-luvulta lähtien.

Vuoteen 2030 ulottuvan luonnontuotealan toimintaohjelman mukaan vuonna 2021 tunnistettiin noin 770 toimivaa yritystä luonnontuotealalta. Luonnontuotealan yrityksiä on varsin kattavasti koko Suomessa, mutta eniten alan yrityksiä löytyy Lapista, Pohjois-Pohjanmaalta ja Uudeltamaalta. [Maa- ja metsätalousministeriön sivustolla](#) kerrotaan, että valtakunnallisesti koko luonnontuotealan kokonaisliikevaihdon arvioitiin vuonna 2020 olleen noin 780 miljoonaa euroa.

3.1 Lapin ja Länsi-Lapin luonnontuotealan nykytilanne

Lapin liiton LAPLAND Above Ordinary -sivustolla kuvaillaan, että lappilaisessa yrityskulttuurissa on kykyä ymmärtää luontoa ja hyödyntää sitä vastuullisella tavalla. Kestävyys ja luonnon kanssa toimiminen ovat Lapissa liiketoiminnan arkipäivää sekä osa perimää. Lapissa luonnontuoteala on kehittymässä elämäntapapuuha-asteesta tulevaisuuden kasvualaksi hitaasti mutta varmasti, askel askeleelta.

Sivuston toimialafaktaa: luonnontuoteala -osion mukaan on tunnistettu 45 Lapissa toimivaa luonnontuotealan yritystä, joiden yhteenlaskettu liikevaihto on noin 30 miljoonaa euroa. Näistä luonnontuotealan yrityksistä puolet toimii elintarvikealalla.

Luonnontuotealan kehittämistoimintaa on eniten Lapissa, todetaan Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin vuosien 2015–2021 aikavälillä tarkastellussa selvityksessä. Vaikka Länsi-Lapissa on tehty pitkään hankevetoisesti hyvää kehitystyötä alueen luonnontuotealan vahvistamiseksi ja yrittäjyyden tukemiseksi, toimialan kehittymiseen ja sen rakenteeseen liittyviä haasteita kuitenkin on. Länsi-Lapissa ne kiteytyvät muun muassa yritysten pienuuteen, yritysten välisen yhteistyön, arvoketjujen sekä kasvuun vaadittavien isompien investointien puutteeseen, sekä toimialan yhteisen edunvalvonnan kehittymättömyyteen. Yritysten on myös haastavaa pysyä perillä säädösten ja kansallisten palvelumallien nopeasta kehityksestä ja muutoksista.

Länsi-Lapin alueella toimivien oppilaitosten panostus luonto- ja luonnontuotealan sekä kalatalouden koulutuksiin näkyy muun muassa Ammattiopisto Lappian Muonion ja Pellon yksikön tarjoamissa ammatti- ja erikoisammattitutkintoon suunnatuissa koulutusohjelmissa. Lapin koulutuskeskus REDUn Kittilän yksikössä keskitytään luonto- ja ympäristöpuolen perustutkintoihin, tutkinnon osakoulutuksiin sekä ammattitutkintoihin. Lisäksi Kolarissa Ylläksen alueella toteutetaan luontoalan osakoulutuksia.

Luonnontuotealan asiantuntijaverkoston konsultoinnin avulla on saatu arviota siitä, että valtakunnallisesti kaikesta luonnontuotteesta saatavasta tulosta vain noin 4 % vaikuttaisi jäävän Lapin alueelle. Suurimmat keruualueet ja alkutuotanto painottuvat Lapin alueelle, kun taas korkeamman jalostusasteen tuotteet pääkaupunkiseudulle. Tähän huomioon tulisi tarttua ja suunnata Lapin luonnontuotealan kehittämistoimenpiteet ja konkretia niin, että hyöty jää alueelle. Länsi-Lapin luonnontuotealan nykytilan aluetalousvaikutuksia kuvattaessa on otettava huomioon tietojen puutteellisuus,

sillä olemassa olevaa alueellista dataa alalla toimivien yritysten liikevaihdosta eikä työllisyydestä ole kerätty. Täten Länsi-Lapin luonnontuotteista saatava kokonaisliikevaihto, välitön luonnontuotetyöllisyys- ja tulo jäävät karkeiden arvioiden varaan.

**" valtakunnallisesti
kaikesta luonnon-
tuotteesta saatavasta
tulosta vain noin 4 %
vaikuttaisi jäävän Lapin
alueelle "**

4. Länsi-Lapin luonnontuotestrategia

Luonnontuotealan kasvukoordinaattori -hankkeen aikana Länsi-Lappiin on rakennettu yli sadan jäsenen luonnontuoteverkosto, mikä koostuu sekä suoraan että välillisesti luonnontuotealalla toimivista tahoista. Länsi-Lapin alueelle vuoteen 2030 ulottuva luonnontuotestrategia on laatuaan ensimmäinen ja katse tätä kirjoittaessa on jo pidemmällä tulevaisuudessa. Strategian tarkoituksena on ohjata luonnontuotealalla toimivien tahojen toimintaa alueella sekä jatkossa toimia perustana ja lähtökohtana tuleville strategioille. Vaikka tämä luonnontuotestrategia on laadittu erityisesti Länsi-Lapin tarpeisiin ja alueen erityisominaisuuksia peilaten, se ei sulje pois mahdollisuutta soveltaa strategiaa alueellisesti myös muihin Suomen maakuntiin.

Länsi-Lapin luonnontuotestrategia on laadittu viiden kunnan – Enontekiön, Kittilän, Kolarin, Muonion ja Pellon alueelle vuosille 2024 – 2030. Luonnontuotestrategian tarkoituksena on kuvata ja määritellä tulevaisuuden tahtotilaa ja keinoja yhteisen tahtotilan saavuttamiseksi sekä osaltaan vahvistaa jatkumoa Länsi-Lapin kuntien luonnontuotealan kehittämistoimenpiteille.

Strategialla tavoitellaan yhteneväisempää ja määrätietoisempaa alueellista luonnontuotealan toiminnan linjausta sekä tukea alan kehittymiseen. Yhteisten tavoitteiden kirkastamisella pyritään luomaan yhteisöllisempään ja tiiviimpään sekä pitkäjänteistä toimintaa alueen luonnontuotetoimijoiden ja sidosryhmien kanssa.

Vaikka Länsi-Lapin luonnontuotestrategian pääpainopisteinä ovat varsinaisiksi luonnontuotteiksi määritellyt kasvit, sienet, marjat ja muut erikoisluonnontuotteet (mm. pihka, mahla, pettu, terva), on sen laadinnassa otettu huomioon soveltavasti myös kala- ja porotalous sekä riista, sillä edellä mainitut lajiryhmät mielletään osaltaan luonnontuotteiksi. Niistä saatavia raaka-ainemateriaaleja sekä näiden lajiryhmien jalostuksen aikana syntyviä sivuvirtoja hyödynnetään merkittävästi jo tänä päivänä luonnontuotteissa ja -palveluissa.

4.1 Luonnontuotestrategian läpileikkaavat teemat

Länsi-Lapin luonnontuotestrategia koostuu kolmesta, toisiinsa sidoksissa olevasta teemasta: taloudellisesta kasvusta, kestävästä ja vastuullisesta toiminnasta sekä tuottavasta TKI-toiminnasta. Nämä kolme toisensa läpileikkaavaa teemaa tulisi huomioida samanaikaisesti, kaikissa strategisissa toimenpiteissä, joita alueellamme tehdään luonnontuotealan kehittämiseksi.

Jokainen pääteema on ryhmitelty kolmeen alateemaan ja edelleen jaettu tarkkarajaisemmiksi toiminnallisiksi aihekokonaisuuksiksi. Kokonaiskuvan hahmottamiseksi, seuraavilla sivuilla on havainnollistettu kolme pääteemaa sekä niistä johdetut alateemat.

Strategia on tarkoitettu helposti lähestyttäväksi ja käyttöönotettavaksi matalalla kynnyksellä. Jotta strategian punainen lanka ja siihen valitut lähestymistavat avautuisivat lukijalle helpommin, on strategian keskeisiä teemoja avattu kerros kerrokselta.

Teema 1. Kasvamme taloudellisesti

- suunnitelmallista talouspolitiikkaa toteuttamalla
- sisällöltään ja laadultaan tasapainoisella kasvujohteisella liiketoiminnalla
- riskejä tunnistamalla ja haittojen synnyn ennaltaehkäisyllä
- eko- ja resurssitehokkaasti toimien (esim. hiili- ja luontojalanjäljen mittaaminen, zero waste -ajattelu, sivuvirtojen hyödyntäminen, tuotantoprosessien tehokkuus, tuotantokoneiston maksimaalinen käyttöaste)
- vientitoimintoja edistämällä
- toimintaa todentamalla ja uskottavuutta kasvattamalla (sertifikaatit, nimisuojat, brändäys)

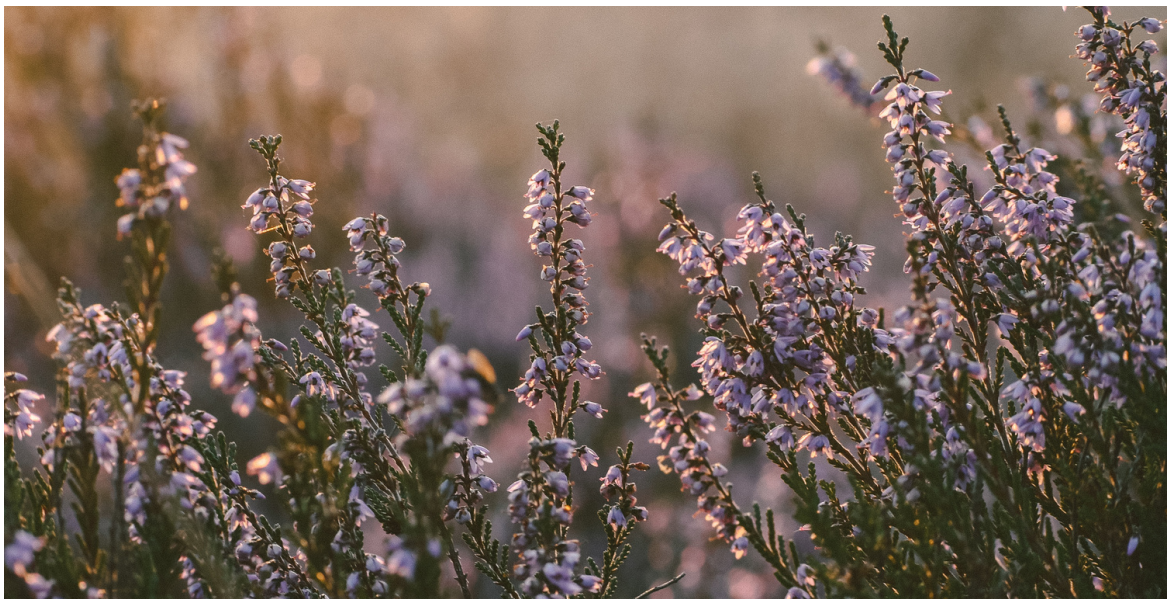
Teema 2. Toimimme vastuullisesti ja kestävästi

Ekologisesti

- luontoarvoja kunnioittamalla (mm. biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien säilyttäminen)
- ympäristön ja raaka-aineiden tuntemalla
- kestävän keruun käytänteitä noudattamalla
- tavoittelemalla kiertotaloutta
- toimimalla eettisesti ja läpinäkyvästi
- hkeräämällä ja käyttämällä paikallisia raaka-aineita
- huomioimalla oikea-aikaisuuden ja eri sesongit
- noudattamalla lakeja ja säädöksiä

Vastuullisesti

- tekemällä pitkäjänteistä ja aitoa yhteistyötä paikallisesti
- turvallisuus edellä
- ihmisoikeuksia tasa-arvoisesti kunnioittaen
- lähiruokaa hyödyntämällä
- alueen asukkaat huomioiden
- paikallisia työllisyysvaikutuksia mahdollistaen
- ylläpitämällä keruukulttuuria ja perinteitä sekä kertomalla niistä edelleen muille

Teema 3. Tuotamme tutkimus- ja kehitystoimintaa

Tutkimuksella

- yhteistyöllä
- datan keruulla (mm. aluetalousselvitykset)
- hankkeilla
- uuden ja jo olemassa olevan tutkimuksen käyttöönotolla

Innovaatioilla

- rohkeudella ja uskalluksella
- kokeiluhalukkuudella
- uusilla ratkaisuilla (esim. prosessit, mallit)

Kehittämällä

- hyödyntämällä teknologiaa (esim. yhteistyössä sidosryhmien kanssa, tekoäly, laitteet)
- koulutuksella (esim. oman osaamisen tuotteistaminen)
- jalostustason nostolla (esim. premium-tuotteet)
- verkostoa tiivistämällä
- tuotteita ja tuotteistamista kehittämällä

5. Länsi-Lapin luonnontuotealan valttikortit

Luonnontuotestrategian ytimessä on viisi Länsi-Lapille ominaista valttikorttia, jotka keskittyvät alueen mahdollisuuksiin ja toimivat ratkaisuehdotuksia antavina. Valttikorttien tarkoitus on nostaa esiin luonnontuotealan kasvua mahdollistavia elementtejä, joita meillä alueella on jo olemassa, mutta ovat toistaiseksi täysin alihyödynnettyjä tai niitä ei ole osattu riittävällä tasolla yhdistää alalle käyttöön.

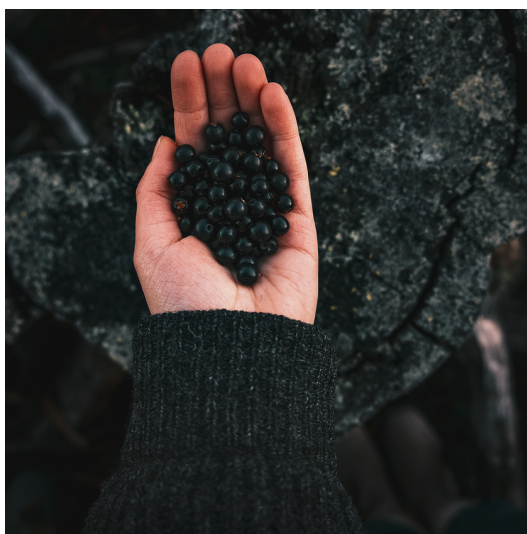
" Valttikorttien tarkoitus on nostaa esiin luonnontuotealan kasvua mahdollistavia elementtejä "

I Maailman suurin luomukeruualue

Maailman luomumarkkinoiden arvo vuonna 2022 oli lähes 135 miljardia euroa. Luomualan yhteistyöjärjestön [ProLuomun sivuilla](#) kerrotaan Lapin olevan maailman suurin luomukeruualue. Tämän ansiosta lähes kaikki Lapissa kasvavat luonnon-tuotteet tiettyjä rajattuja alueita, kuten tiestöä, teollisuusalueita ja muita rakennelmien läheisiä alueita lukuun ottamatta, voisivat saada luomustatuksen.

Suomalaisten elintarvikeyritysten mukaan luomuviennin kasvunäkymät ovat hyvät. Viennin on arvioitu kasvavan seuraavan kahden vuoden aikana. Suomalaisia luomutuotteita viedään yli 40 maahan. Vuonna 2022 Suomen suosituimmat luomuvientimaat olivat Saksa, Ruotsi, Alankomaat, USA, Etelä-Korea ja suomalaisten luomuelintarvikkeiden viennin arvo oli noin 59 miljoonaa euroa.

Kansallisen luomuohjelman toimeenpanosuunnitelman tavoitteeksi on asetettu luomuviennin arvon kasvu 100 miljoonaan euroon vuoteen 2025 mennessä.

Koko Lappi, Länsi-Lappi mukaanlukien nauttii mainetta laadukkaista raaka-aineistaan ja kestävästä tuotannostaan. On tutkitusti todettu, että yöttömän yön ja arktisten kasvuolosuhteiden vaikutuksesta Lapissa kasvaviin raaka-aineisiin kehitty runsaampia pitoisuuksia erilaisia vaikuttavia aineita ja yhdisteitä kun vastaavasti muualla kasvaneisiin luonnon raaka-aineisiin, kerrotaan Lapin ammattikorkeakoulun julkaisussa; [Lähiruuan ja luonnontuotteiden tila ja potentiaali Tunturi-Lapissa](#). Alueen puhtaat vesistöt ja luonnontilaiset alueet tarjoavat ihanteelliset olosuhteet raaka-aineiden kasvatukselle ja kasvulle, mikä heijastuu tuotteiden laatuun ja makuun. Lappilaiset tuottajat ja viljelijät korostavat usein paikallisuutta ja monet heistä ovat sitoutuneet perinteiseen ja ekologiseen tuotantoon. Tämä vaikuttaa myönteisesti tuotteiden laatuun.

Luonnontuotealan tuoreimmassa toimialaraportissa todetaan luonnontuotteiden kysynnän olevan maailmalla kasvussa. "Suomella on hyvät mahdollisuudet olla yksi johtavista luomukeruuotteiden tuottajamaista laajojen keruualueiden, raaka-aineiden erinomaisten ravintoarvojen, luotettavan alkuperän sekä toimitusvarmuuden ansiosta."

Yhdistämällä yllä mainitut tekijät, voidaan todeta suomalaisten luomuelintarvikkeiden myönteiset kasvunäkymät ja luonnontuotteiden kasvavan globaalin kysynnän tukevan toinen toisiaan. Tämän johdosta voitaisiin lähtökohtaisesti ajatella luonnontuotteilla olevan hyvät edellytykset menestyä kansainvälisillä markkinoilla ja pystyvän kasvattamaan asemiaan luomuviennissä.

Ruokaviraston vuoden 2022 Marsi - raportista on nähtävissä, että eniten sertifioituja luomukeruualueita on Lapin läänissä. Pääosin kotimaanmarkkinoilla ollaankin tietoisia siitä, että etenkin Lapissa kasvaneet luonnon raaka-aineet ovat puhtaita ja täyttävät luomulaatuvaatimukset ilman sertifiointiakin, mutta kansainvälisellä tasolla tätä ei tiedetä. Luomu toimii toistaiseksi ainoana sertifikaattina viennin takeeksi ja siksi raaka-aineet tarvitsevat luomusertifikaattia tuekseen ollakseen viennin kannalta potentiaalisia. Tämä näkökulma tukee ajatusta siitä, että luomu voisi viennin takeen lisäksi toimia varteenotettavana keinona luonnontuotteiden lisäarvon luomiselle.

Lue infolehtiset [luomualueeksi rekisteröitymisestä](#) ja [mitä on kestävä keruu?](#)

II Maailmanluokan laadukkaat ja omaleimaiset maut

Laatu syntyy alkutuotannossa todettiin helmikuussa 2024 pidetyssä Luonnonvarakeskuksen ruokasektorin arvonnisan kasvattamisen julkistuswebinaarissa yhdessä maa- ja metsätalousministeriön kestävän ja kannattavan ruokajärjestelmän aloitustilaisuudessa. Meillä pohjoisessa on riittoiset ja puhtaat pohjavesivarat. Eläinten hyvinvointi on korkealla tasolla ja antibiootteja käytetään vähäisesti. Salmonella- ja muu tautitilanne on hyvä, kasvitauteja on niukasti ja pohjoisen maantieteellisen sijaintimme vuoksi muun muassa kasvihuoneviljely lämmityskustannusnäkökulmasta on energiatehokkaampaa kun vastaavasti lämpimissä maissa viilentäminen. Ruokasektorin kasvupotentiaalin tärkeyttä korostettiin molemmissa tilaisuuksissa.

**"Vientimarkkinoilla
menestymme
erikoistuotteillamme
kapeilla, mutta
maksukykyisillä
segmenteillä "**

**-Csaba Jansik,
erikoistutkija,
Luonnonvarakeskus-**

Tutkitusti ruoka-alan kasvun toteutumisen ensisijaisiksi keinoiksi nähdään viennin kasvu jauusien arvoketjujen luominen. Valtion tasolla hallituksella on halu osallistaa yrityksiä, antaa vastuuta ja olla yrityskehityksen tukena. Suomalaisilla yrityksillä puolestaan on tahtotilaa viennin kasvulle. Liittymällä osaltamme luonnontuotealan edustajina tähän liikehdintään voisimme saada alan ääntä kuuluviin emmekä pienenä toimialana jäisi täysin huomiotta.

Lapin ja Länsi-Lapin kilpailukykyä vahvistaa muun muassa ekologinen maine, raaka-aineiden korkea laatu, tuoteturvallisuus, puhdas luonto sekä pitkät perinteet luonnontuotteiden keräämisen ja käytön suhteen – nämä ovat elementtejä, joita meiltä ei helposti saa pois vietyä tai niitä voida toisaalle keinotekoisesti kopioida. Meidän tulisi luottaa omaan osaamiseen ja pitää alueen poikkeuksellisia kasvuolosuhteita sekä ainutlaatuista ympäristöä vahvuuksinamme. Kunnioittamalla ja arvostamalla paikallisia raaka-aineita, väheksymättä myöskään niitä vähempiarvoisempina pidettyjä voimme saavuttaa omaleimaisuutta ja kasvattaa arvonnisää.

Lappilaisella lähiruoalla ja raaka-aineilla on arvoisensa paikka ruokalistoilla. Paikalliset ruoka-alan ammattilaiset ja hyödyntävät luovasti alueen tuotteita tarjotakseen ainutlaatuisia makuelämyksiä. Laadukkaat poronlihat, villikalat ja marjat ovat vain muutamia esimerkkejä siitä, mitä Länsi-Lapin lähiruoka tarjoaa.

Lähiruoan käyttö ei rajoitu pelkästään ravintoloihin, vaan se näkyy myös yhä enemmän paikallisten ihmisten arjessa. Kotiruoan arvostus ja ruokamatkailu kotona on yksi nousevista ruokatrendeistä. Kotiruoan arvostuksen kasvun myötä kotona pyritään kokemaan ruokamatkailua erilaisten reseptien kautta. Lappilaiset ovat ylpeitä omasta ruokaperinteestään ja suosivat mielellään paikallisia tuotteita ja ruokia. Tällainen lähiruoan suosiminen paitsi tukee alueen taloutta myös edistää yhteisöllisyyttä ja kestäväää elämäntapaa.

Lappilainen lähiruoka on paitsi herkkua ja laadukasta myös osa alueen kulttuuria ja identiteettiä. Sen käyttö ravintola-alalla ja arkielämässä tukee paikallisia tuottajia ja edistää kestäväää ruoantuotantoa sekä vahvistaa alueen ruokakulttuuria ja yhteisöllisyyttä.

Kestävyyden ja ruokaturvallisuuden merkitys kasvaa. Kuluttajat vaativat entistä enemmän läpinäkyvyyttä ja jäljitettävyyttä ruokaketjussa. Kuluttajat suosivat hyvinvointia edistäviä ja kestäviä vaihtoehtoja. Tämä sisältää personoidut ravintorikkaat ruokavaliot ja tekniikan käytön ruokaketjussa. Yksilölliset ruokavaliot ja innovatiiviset ruuat, jotka edistävät kestävyyttä ja hyvinvointia, nousevat suosioon.

Länsi-Lapissa tulisi hakea inspiraatiota maailmalta ja hyödyntää jo olemassa olevia innovaatioita omassa toiminnassa. Sen sijaan että yritetään keksiä pyörää uudestaan, meidän tulisi keskittyä siihen, mitä meillä jo on käytettävissämme ja soveltaa sitä omiin tarpeisiimme sopivaksi. Yhteisbrändäyksen avulla ja rakentamalla vahvat vientipolut voimme kaikki hyötyä.

Lappilaiset raaka-aineet tarjoavat valtavan potentiaalin ruoka- ja ravitsemusalalle. Esimerkiksi antibioottivapaasti kasvatettu poronliha on paitsi ekologinen ja terveellinen vaihtoehto myös herkullinen ja korkealaatuinen proteiinin lähde, joka voisi kilpailla kansainvälisillä markkinoilla tunnetun Iberico-porsaanlihan kanssa.

Lappi tarjoaa runsaan valikoiman monimuotoista villiä kalaa, joka voidaan jalostaa arvostetuiksi kalajalosteiksi, kuten savustetuiksi ja kuivatuiksi tuotteiksi, tai hyödyntää kalamassavalmisteissa, jotka muistuttavat surimia.

Pohjoisen makujen integroiminen ruokalistoilta tai tuotteiksi esimerkiksi valjastamalla maut maustetahnoiksi peston ja tapenaden kaltaisten tuotteiden rinnalle voivat tarjota mielenkiintoisia ja maukkaita vaihtoehtoja. Tällainen lähestymistapa ruoka- ja ravitsemusalalla voi edistää paikallisten tuottajien ja ruoanjalostajien liiketoimintaa ja samalla houkutella matkailijoita tutustumaan Länsi-Lapin ainutlaatuiseen ruokakulttuuriin.

III Raaka-aineiden korkea omavaraisuusaste

On tärkeää, että koko Suomi pysyy elinvoimaisena ja sen mahdollisuuksia, maaseudun elinvoimaisuutta ja huoltovarmuutta edistetään, todetaan nykyisen hallitusohjelman linjauksissa.

”Maaseudun ja saariston elinvoimaisuudesta huolehtiminen on edellytys omavaraisuuden ja huoltovarmuuden turvaamiselle. Hallitus vahvistaa kokonaisturvallisuutta, kriisinkestävyyttä ja huoltovarmuutta” – hallitusohjelma 2023-2026.

Korkea omavaraisuusaste ja huoltovarmuus kulkevat niin ikään käsi kädessä. Niiden merkitys kasvaa valtakunnallisesti ja globaalisti etenkin, kun yhteiskunnan vakaus järkkyy. Panostamalla omavaraisuuteen vahvistetaan alueellista elinvoimaisuutta ja varmistetaan samalla kansallista huoltovarmuutta sekä

edistetään kokonaisturvallisuutta ja kestävä kehitystä. Huoltovarmuuden näkökulmasta raaka-aineiden vahva omavaraisuusaste toimii ennakkointina ja alan säilyttäminen sekä kattava luonnon raaka-ainetuntemus on ratkaisevan tärkeää mahdollisissa kriisitilanteissa.

Luonnonvarakeskuksen tekemässä Länsi-Lapin luonnontuotealan arvoketjututkimuksen loppuraportortissa 12/2023 todetaan Länsi-Lapin alueen olevan täysin omavarainen etenkin marjojen ja sienten suhteen. Länsi-Lapin alueella tämä tarkoittaa sitä, että marjojen ja sienten osalta raaka-ainetarjonta ylittää runsaasti kysynnän määrän kun otetaan huomioon kaikki alueella asuvat paikalliset ja matkailijat yhteen laskettuna. Poron, villikalan ja villiyrtytien osalta Länsi-Lapin omavaraisuusaste on rajallisempaa eikä täysin yllä yhtä runsaasti omavaraisuusasteisiin kun marjat ja sienet, mutta niidenkin osalta voidaan luonnehtia tarjonnan olevan korkealla kysyntään nähden.

Vahva omavaraisuusaste etenkin marjojen ja sienten suhteen on Länsi-Lapin voimavara. Luonnon tuottamat raaka-aineet ja niiden potentiaali ovat jo valmiiksi saatavilla. Turvallisuustekijöiden lisäksi ne tarjoavat vankan perustan elinkeinolle ja mahdollisuudet työllisyyden kasvattamiseen alueella. Luonnontuotealaan investoimalla, jalostusastetta nostamalla ja ylläpitämällä alan kehitystä paikallisesti voitaisiin vahvistaa alan elinvoimaisuutta sekä varmistaa rahavirtojen pysyminen alueella.

IV Monialaisuuden rajattomat mahdollisuudet

”Luonnontuoteala on monipuolisesti eri elinkeinoihin ulottuva kasvuala, jonka mahdollisuudet ovat nousseet vahvasti esille niin Suomessa kuin kansainvälisestikin.” Luonnontuotealan toimintaohjelma 2030. Elintarvike- ja ruokasektori toimii yhtenä hyvänä ponnahduslautana viennin kasvulle ja uusien arvoketjujen luomiselle. On hyvä tunnistaa, että kasvupotentiaalia ja mahdollisuuksia löytyy yhtälailla myös toisaalta, muilta alasuuntauksilta. Luonnontuoteala ulottuu useille eri toimialoille ja palvelee monipuolisilla ominaisuuksillaan eri alojen tarpeita; useita teollisuudenaloja (lääke, kosmetiikka, tekstiili, väri, alkoholi- ja virvoitusjuoma, lemmikkieläin ja rehu) sekä muita elinkeinoja kuten hyvinvointialaa, matkailua ja puutarhasektoria. Monialaisuuden tuomien ominaisuuksien kautta luonnontuoteala on mukautuva ja sen

rakenteissa on kykyä vastaanottaa muutoksia. Monialaisuus nähdään yleisesti alalla haasteena. Mitä jos katsottaisiinkin asioita toisin, käännettäisiin haasteet mahdollisuuksiksi ja luotaisiin niistä vahvuustekijöitä? Luonnontuotteiden hyödyntämismahdollisuudet eivät rajoitu vain yhdelle toimialalle ovat niiden mahdollisuudet rajattomat.

Luonnontuotealan linkittämistä osaksi alueellista elinkeinopolitiikkaa voitaisiin edistää verrattain vaivattomasti tukeutumalla vahvalla pohjalla oleviin elinkeinoihin. Helposti lähestyttävänä ratkaisuehdotuksena luonnontuotealan kasvua Länsi-Lapissa voitaisiin toteuttaa esimerkiksi luomalla uuden tyyppistä liiketoimintaa luonnontuotteiden kautta matkailualan ohjelmapalveluihin tai yhdistämällä niitä wellness- ja hyvinvointipalveluihin.

V Lähiruokamarkkinat ja vahva Lappi-brändi

Tilastokeskuksen julkaisemien ennakkotietojen mukaan Lapissa oli vuonna 2023 yhteensä 3,3 miljoonaa rekisteröitynyttä yöpymistä, joista yli puolet oli ulkomaa-laisten matkailijoiden tekemiä. Tilastoista näkee, että talvimatkailu on edelleen ykkössijalla, mutta sen ohella myös ympäri-vuotisempi ja sulanmaan ajan matkailu ovat kasvussa. Lähiruokamarkkinoiden ja kansainvälisesti tunnetun Lappi-brändin merkitystä ei tule aliarvioida tai unohtaa. Matkailijanäkökulma, mikä koostuu sekä kotimaisista että ulkomaisista kävijöistä on huomioitava.

Myös Länsi-Lappiin saapuvat matkailijamäärät suhteessa vakituisesti asuviin ovat valtavia, joskin vuodenajan mukaisissa matkailijamäärissä on huomattavaa vaihtelua. Visit Finlandin Rudolf -tilastopalvelun mukaan Länsi-Lapin vuotuinen matkailijamäärä on ollut vuonna 2023 yli 400 000. Nämä matkailijaryhmät saapuvat alueelle toisten intressien saattelemana oma-aloitteisesti. Lappiin saapuvalle matkailijalle paikallinen palvelu- ja tuotetarjonta on laajaa ja monimuotoista, mutta luonnontuotteiden osalta niukkaa. Matkailijoista koostuvaa ostajakuntaa voidaan ajatella varsin potentiaalisena kuluttajana muun muassa tuliaisten, ohjelmapalveluiden ja ravintolatarjonnan muodossa.

Viennin edistämisen lisäksi mahdollisuudet tulisi nähdä myös alueellisessa myynnissä. Alueen erityispiirteiden vuoksi kansainväliset markkinat avautuvat pienempimuotoisemmallekin yritystoiminnalle Länsi-Lappiin saapuvien kansainvälisten matkailijoiden kautta. Jatkojalostettu premium-tason tuote ei poissulje bulkkituotteita eikä toisinpäin. Luonnontuotealan yritystoimintaa ja raaka-aineiden välitystä on tärkeää kehittää paikallisesti. Etenkin kustannustehokkuuden näkökulmasta tarkasteltuna olisi järkevää, että sekä alku-, ja lopputuote tuotetaan kotimaassa ja alueellisesti.

Länsi-Lapissa asuu noin 18 000 paikallisasukasta. Tämäkään ei kerro koko totuutta, sillä alueella asutaan vakituisesti myös loma-asunnoissa, joita ei asukastilastoissa näy.

Luonnonvarakeskuksen tuottamassa arvoketjuraportissa korostetaan vakituisten asukkaiden ja heidän elintarvikeostojen merkittävyyttä, sillä tämän käyttäjäryhmän ostot ovat tasaisempia ympärivuotisesti tarkasteltuna. Julkiskeittiöiden toimintaympäristö soveltuu hyvin tähän tarpeeseen, sillä niiden toimintatapa määrittelee tasaisen ja ympärivuotisen raaka-ainekysynnän. Julkiskeittiöiden tuoma ostovarmuus osaltaan luo raaka-aineen myyjätaholle turvaa. Muun muassa villikalan ja etenkin poron heikompien ruhon osien hyödyntämisen suhteen sekä marjanpoiminnasta tulonlähteenä kiinnostuneille julkinen keittiö voisi osoittautua oivaksi ostajatahoksi. Huomionarvoinen asia on, että vakituisten asukkaan ostotottumukset verrattuna matkailijoiden ostoihin poikkeavat toisistaan merkittävästi. Eli edellä mainituille käyttäjäryhmille on kohdennettava erilainen tarjonta. Ravintolat ja luonnontuotejalostajat voivat hyödyntää paikallisia raaka-aineita tuotteissaan ja ruokalistoissaan luodakseen ainutlaatuisia makuelämyksiä ja matkamuuistoja, jotka houkuttelevat niin paikallisia asukkaita kuin matkailijoitakin.

Lue Luonnonvarakeskuksen tekemästä Länsi-Lapin luonnontuotealan arvoketjuserelvityksestä sekä Ammattiopisto Lappian tuottamista eri luonnontuotealan teemoja käsittelevistä miniartikkeleista.

6. Miten kehittää Länsi-Lapin luonnontuotealaa

Uusimman hallituksen ja sen tuoreimman linjauksen yksi painopisteistä on tukea suomalaisten yritysten kasvua. Vakaan ja kestäväen talouskasvun lisäksi hallitusohjelman tavoitteena on Suomen kilpailukyyn vahvistaminen, osaamistason nostaminen ja TKI-toimintaan panostaminen. Miten kansallisen tason linjauksia voitaisiin toteuttaa luonnontuotealan ja Länsi-Lapin näkökulmasta?

Luonnontuotealalla tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tunnistetaan alan mahdollisuudet ja otetaan potentiaali käyttöön. Luodaan ennakkoluulottomasti uudentyyppistä yritystoimintaa ja ulkoisten tekijöiden lisäksi alan on itse synnyttävä uutta kysyntää ja kyettävä kasvamaan sisältäpäin. Tuetaan koulutusta ja osaamisen kehittämistä vastaamaan työelämän tarpeita. Rakennetaan alasta houkutteleva ja varteenotettava elinkeinomuoto.

Vaikka luonnontuotteiden omavaraisuusaste on korkea ja raaka-ainetarjontaa on monipuolisesti, niin ala tuntuu vuodesta toiseen kärsivän ikuisuuskierteestä, jossa raaka-aineiden saatavuusongelma on jatkuvaa ja riittävästä kaupallisesta keruutoiminnasta on pulaa. Organisoituun talteenottotoimintaan olisi tilausta, volyymin kasvattamista painotetaan ja muutosta vallitsevaan tilanteeseen kaivataan. Yksi Länsi-Lapin luonnontuotealan kehittymistä jarruttavista tekijöistä liittyy myös alueella syntyvien innovaatioiden puutteeseen. Innovaatioita on vaikea tuottaa, jos kehittämisen mahdollisuudet ovat rajalliset eikä alueella tehtävään tutkimukseen, kehitykseen ja markkinointiin pystytä investoimaan.

Erilaiset luonnontuotteiden käyttöä, laatujärjestelmiä ja vientiä koskevat säännökset sekä niiden jatkuvat muutokset hidastavat alan kehittymistä. Luonnontuoteala tarvitsee erityisosaamista, joka vastaisi tuotekehityksen, markkinoinnin ja viennin tarpeisiin. Myös kilpailu maailmalla on kovaa, trendit nopeasti muuttuvia ja jalansijan saaminen vakiintuneille markkinoille vaatii valtavia ponnistuksia.

Pieni määrä tai pienet muutokset ovat usein tehokkaampia kuin suuri määrä tai suuret muutokset. Olisiko siis vähemmän sittenkin enemmän? Tehdään laadukasta, panostetaan kestäväan ja tähdätään tuottavuuteen. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna luonnontuotteista voitaisiin saada kilpailukykyisiä korkeamman jalostusasteen tuotteita.

7. Länsi-Lapin luonnontuotealan verkostotoiminta

Länsi-Lapin luonnontuotealan toimijoiden verkostot ovat moninaiset, osin irrallaan ja jopa tietämättömiä toisistaan. Tietotaitoa on, mutta se on pirstaloidusti saatavilla. Alaan sovellettavia asetuksia, tulkintoja, lakeja ja säädöksiä on yksittäisten toimijoiden haastava tulkita. Länsi-Lapin luonnontuotealan nykytilannetta voisikin kuvailla rakennustyömaana, jossa kaikki talon rakennukseen vaadittavat luvat on hankittu, tarvittavat materiaalit saatavilla ja työntekijät eri osaamisen alueilta on tuotu tontille, mutta selkeät roolien jaot ja johtaminen puuttuvat.

Koska emme voi kehittää ja kasvattaa luonnontuotealaa yksin, on se tehtävä porukalla yhteistyössä. Toimialatahojen määrittelyllä ja selkeillä roolijaoilla voidaan tukea alan ja toimintaympäristön kehittymistä. Näitä keskeisiä toimialatahoja ovat kunnat, oppilaitokset, tutkimusorganisaatiot, yritykset, yritysryhmät sekä yhdistykset.

Kuntarajat ja eri toimialat ylittävällä yhteistyöllä, ajankohtaisen tiedon jaolla ja osaamista jakamalla ylläpidetään sekä edistetään alueellista luonnontuotealan elinvoimaisuutta.

Käytännössä tämä voisi tarkoittaa, että eri toimialatahojen välillä välitetään alan olennaista tietotaitoa ja mahdollisuuksia sekä muodostetaan Länsi-Lapin luonnontuotealalle yhteneväiset käytänteet. Aktiiviseen ja tuottavaan toimintaan painottuvaa yhteistyötä lisäämällä saataisiin luotua Länsi-Lappiin elinvoimainen luonnontuotealan osaamiskeskittymä.

7.1 Ihanteellinen luonnontuotealanverkosto

Verkoston tavoite

Länsi-Lapin luonnontuoteverkoston tavoitteena on saavuttaa yhteneväinen ja keskustelevala luonnontuotealan sisäinen verkostoyhteisö sekä laajentua ulospäin omasta luonnontuotealan verkostokeskittymästä. Ihanteellisen luonnontuotealan verkoston tehtävä on ylläpitää yhteys eri sidosryhmien välillä ja kasvattaa toimialat ylittävää aktiivista verkostoa ja aitoa yhteistyötä.

Verkoston jäsenten tehtävät ja roolit Länsi-Lapin luonnontuotealan strategian toteuttamisessa

- **Kuntien intressinä** on paikallisen talouskasvun kehitys. Luonnontuotealan näkökulmasta kunnat voivat edistää alan kehittymistä houkuttelemalla luonnontuotteita hyödyntäviä yrityksiä alueelle ja rohkaisemalla Länsi-Lapin alueella olevia yrityksiä hyödyntämään luonnontuotteita tuotteissaan ja palveluissaan. Alan kehittymistä alueellisesti voidaan tukea antamalla alkaville luonnontuotealan yrittäjille neuvontaa kuntien yrityspalveluiden ja elinkeinoneuvonnan kautta, viestimällä luonnontuotealan työmahdollisuuksista ja edistämällä luonnontuote-yrittäjyydelle suotuisan ympäristön kehittymistä verkostoyhteistyön avulla. Kuntien elinkeinokehittäjät voivat hyödyntää luonnontuotealan tietopankkia, Mettän vilja julkaisualustaa (<https://mettanvilja.fi>), Lapin ruokapisteen verkostoalustaa (<https://lapinruokapiste.fi/fi>) sekä Mettän viljan facebook-yhteisöä.

- **Oppilaitokset** tuottavat koulutuksen keinoin alueille ja aloille kohdennettua työvoimaa. Luonnontuotealan näkökulmasta oppilaitokset voivat viedä alaa eteenpäin osallistumalla luonnontuotetiedon ja -tutkimuksen edistämiseen, tarjoamalla systemaattista ja jäsennettyä luonnontuotealan opetusta, kehittämällä luonnontuotealan tarpeisiin pohjautuvia koulutussisältöjä ja valmistelemalla luonnontuotealan opiskelijoita erikoistumiseen johtaviin jatkokoulutuksiin.
- **Tutkimusorganisaatiot** tuottavat uutta tietoa, teknologioita, tuotteita ja ratkaisuja. Luonnontuotealan näkökulmasta tutkimusorganisaatiot voivat edellämäinittujen lisäksi tuoda yhteen erilaisia tieteenaloja ja tehdä uudenlaista luonnontuotetutkimusta yhteistyössä yritysten ja yhdistysten kanssa.

- **Yritysten** tehtävänä on tuottaa kuluttajille suunnattuja tuotteita ja palveluita. Luonnontuotealan näkökulmasta yritykset voivat rakentaa luonnontuotetuotantoa ja -jalostusta tukevia kumppanuuksia, monipuolistaa tulovirtaa ja erottua kilpailijoista lisäämällä luonnontuotteiden käyttöä omissa tuotteissaan ja palveluissaan. Yrittäjät voivat hyödyntää luonnontuotealan tietopankkia, Mettän vilja julkaisualustaa (<https://mettanvilja.fi>), Lapin ruokapisteen verkostoalustaa (<https://lapinruokapiste.fi/fi>), Mettän viljan facebook-yhteisöä, sekä Luonnontuotealan kasvukoordinaattori-hankkeessa tuotettua [ratkaisukirjaa](#).
- **Yritysryhmien** tehtävänä on muun muassa yhdistää resurssejaan luomalla yhteisiä verkostoja. Luonnontuotealan näkökulmasta yritysryhmät voivat lisätä luonnontuotealan tunnettavuutta, monipuolistaa luonnontuotealaa sekä testata uusia luonnontuotealan teknologioita, tuotteita tai muita ratkaisuja yhdessä. Riskienhallinnan näkökulmasta uusiin innovaatioihin ja kokeiluihin panostaminen yhdessä voi mahdollistaa yksittäistä yritystä isommat kehitysaskleet. Hyviä välineitä resurssien yhdistämiseksi ovat esimerkiksi itsenäisten yritysryhmien muodostuminen sekä yritysryhmähankkeet.
- **Yhdistysten ja järjestöjen** motiivit keskittyvät luonnontuotealan tietämyksen lisäämiseen ja kehityksen edistämiseen sekä toimimiseen yhteisen hyvän eteen ylläpitäen toimialan kokonaisvaltaista elinvoimaisuutta. Yhdistykset ja järjestöt keräävät yhteisten intressien omaavat tahot verkostoon tarjoten luonnontuotealaan liittyvää ajantasaista tietoa sekä organisoivat raaka-ainehankintaa. Yhdistysten ja järjestöjen tehtävänä on muun muassa toimia vuoropuhujan roolissa viranomaisten kanssa laki- ja sääntelymuutoksista sekä järjestää erilaisia luonnontuotealan tapahtumia kuten messuja, konferensseja ja seminaareja.
- **Viranomaisten** tehtävänä on valvoa luonnontuotealan lupien ja säädösten noudattamista ja huolehtia luonnontuotteita käyttävien kuluttajien turvallisuudesta. Viranomaiset edistävät, valvovat ja tutkivat luonnontuotteiden käyttöä mm. elintarvikkeissa, lannoitteissa, kosmetiikassa, lisäravinteissa, tekstiileissä ja lääkkeissä. Viranomaisilla on merkittävä rooli laki- ja sääntelymuutoksista viestimisessä ja vuoropuheluun osallistumisessa. Viranomaiset järjestävät ajantaiseen tietoon perustuvia koulutuksia, tiedotustilaisuuksia ja ohjeistuksia.

7.2 Verkosto käytännössä

Länsi-Lapin luonnontuotealan verkosto on aktiivinen, kannustava ja ulospäin suuntautunut avoin verkosto, joka yhteisten tavoitteiden ohjaamana toimii konkreetian tasolla tuottaen taloudellista hyötyä. Länsi-Lapin luonnontuotealan verkosto harjoittaa suunnitelmallista alan sisäistä koordinoitua ja rakentaa luonnontuotealaa kestäväälle pohjalle.

Länsi-Lapin luonnontuotealan strategian päätavoitteena on, että vuonna 2030 Länsi-Lapissa toimii kestävä ja menestyksellinen luonnontuotealan verkosto. Tämä verkosto edistää innovaatioita, osaamista sekä vastuullista liiketoimintaa alueella ja siten tukee taloudellista, ympäristöllistä ja sosiaalista kestävyyttä. Länsi-Lapin luonnontuotestrategian päätavoite on jaettu seitsemään osatavoitteeseen, joihin on avattu keskeiset toteuttajaverkostot sekä määritelty toteuttajaverkostojen keskeisimmät toimenpiteet:

Osatavoite 1: innovaatiot ja investoinnit

Mitä

- Tuotamme innovaatioita investoimalla tutkimukseen ja kehitykseen

Toteuttajaverkosto

- Kunnat, oppilaitokset, tutkimuslaitokset, yritysryhmät

Miten:

Toteuttamalla erilaisia tutkimus- ja kehitys- tai yritysryhmähankkeita, joista saatava tutkimustieto integroidaan osaksi palvelu- ja tuotekehitystä

Tutkimus- ja kehitystarpeita teemoittain:

- Luonnontuotteiden terveysvaikutukset, Länsi-Lapin alueen raaka-aineiden ominaisuudet ja vaikuttavat aineet.
- Raaka-ainekohtainen laadunvarmistus ja käyttöturvallisuus tuotteissa.
- Raaka-ainekohtaiset talteenotto- ja tuotantomenetelmät.
- Kestävät pakkausmateriaalit ja innovatiiviset kuluttajapakkaukset.
- Luonnontuotealan yrittäjille suunnattu osaamisen kehittäminen (erityisesti jalostus, myynti ja markkinointi).

Luomalla edellytykset monipuoliselle yritystoiminnalle sekä mahdollistamalla Länsi-Lappiin luonnontuotteiden käsittelyä ja jalostamista tukevien investointien syntymistä.

Investointitarpeita teemoittain:

- Luonnontuotteiden säilytykseen, käsittelyyn ja jalostukseen sopivat koneet, laitteet ja tuotantotilat.
- Tuotekehityksessä ja laadunvalvonnassa tarvittavat tutkimus- ja mittauslaitteet.
- Luonnontuotejalosteiden jakeluverkostojen, kuten kylmäketjun varmistavat tilat, laitteet ja kalusto.

Osatavoite 2: lait ja säännökset

Mitä

- Lisäämme tietoisuutta säännöksistä edistääksemme luonnontuotealan kehittymistä.

Toteuttajaverkosto

- Viranomaiset, yhdistykset, tutkimuslaitokset, yritysryhmät

Miten:

Rakentamalla yhteistyötä sääntelyviranomaisten kanssa Länsi-Lapin luonnontuotealan etujen valvomiseksi.

Edunvalvonnan teemoja:

- Uuselintarvikesäädösten haasteet tuotekehityksessä
- Luomuprosessin haasteet
- Säädösmuutokset nimisuojiin ja perinnemenetelmien uhkina
- Luonnonkosmetiikan laatuvaatimukset
- Luonnontuotteiden käyttö kemikaaleissa

Välittämällä ajankohtaista tietoa säännöksistä yrittäjille ja sidosryhmille tuoteturvallisuuden parantamiseksi ja tuotekehityksen sujuvoittamiseksi.

Työelämässä oppimisen teemoja:

- Työharjoittelumahdollisuuksien lisääminen yrityksiin.
- Alueelta valmistuvien tai valmistuneiden luonnontuotealan asiantuntijoiden työllistymisen edistäminen erilaisten verkostoitumis- ja rekrytointitilaisuuksien kautta.
- Luonnontuotealatoimijoiden osaamisen hyödyntäminen alueellisissa hankkeissa.
- Yritysten ja oppilaitosten välisen yhteistyöverkoston rakentaminen.

Osatavoite 3: koulutus ja osaaminen

Mitä

- Kasvatamme luonnontuotealan osaamista

Toteuttajaverkosto

- Oppilaitokset, yritysryhmät, yritykset, yhdistykset

Miten:

Kouluttamalla alalle erityisosaajia raaka-aine saatavuuteen, tuotekehitykseen, laadunvalvontaan, markkinointiin ja jakeluun oman osaamisalueensa ammattilaisten avulla.

Koulutuksen teemoja:

- Raaka-aine saatavuus ja keruuverkosto
- Asiakaslähtöinen tuotekehitys
- Tuotteistaminen
- Tuotantoympäristö ja -laitteet
- Laadunvalvonta
- Markkinointi
- Myynti
- Jakelukanavat
- Kansainvälinen kauppa ja vienti

Tukemalla luonnontuotealan opiskelijoiden työelämän oppimista

Tiedottamisen teemoja:

- Luonnontuotteet ja kosmetiikkaturvallisuus
- Luonnontuotteiden turvallinen käyttö elintarvikkeissa
- Luonnontuotteiden käyttö kemikaaleissa
- Luonnontuotteiden käyttö tekstiileissä
- Tuotteistaminen luomuksi ja tuotteiden jäljitettävyys

Osatavoite 4: viestintä ja tiedonsaanti

Mitä

- Selkeytämme viestintää ja parannamme tiedon löydettävyyttä.

Toteuttajaverkosto

- Oppilaitokset, tutkimuslaitokset, yhdistykset

Miten:

Panostamalla viestintään ja ylläpitämällä alan ajantasaista tiedottamista.

Viestinnän keinoja:

- Mettän viljan facebook
- Kohdennetut uutiskirjeet
- Asiantuntijapuheenvuorot
- Tallenteet (podcastit ja videotallenteet)
- Julkaisutoiminta

Kokoamalla ja yhdistämällä jo alaa palvelevia tietopalustoja.

Hyödynnettäviä tietopalustoja:

- [Mettän viljan julkaisupalusta](#)
- [Lapin ruokapiste](#)
- [Aitoluonto](#)
- [Arkiset Aromit ry](#)
- [Luonnonvarakeskus](#)
- [Ruokavirasto](#)
- [Tukes](#)
- [Maa- ja metsätalousministeriö](#)
- Oppilaitosten ja tutkimusorganisaatioiden julkaisuportaalit

Osatavoite 5: kuluttajien tarpeet

Mitä

- Kohtautamme kysynnän ja tarjonnan.

Toteuttajaverkosto

- Yhdistykset, yritysryhmät, kunnat

Miten:

Tunnistamalla kuluttajien tarpeet ja trendit. Kehittämällä uusia palvelukokonaisuuksia.

Tapoja toteuttamiseen alueella:

- Bulkkitarvike kohdennetaan alueen paikallisten käyttöön muun muassa suoramyyntin ja keskuskeittiöiden kautta.
- Jatkojalostetut tuotteet kohdennetaan alueen matkailijoille – tuotetarjontaa yhtenäistetään brändin avulla, paikallisten luonnontuotteiden näkyvyyttä lisätään ja saatavuutta parannetaan.
- Ruokamatkailun edistäminen ja luonnontuotteiden käyttäminen alueen ruoka- ja ravintolatarjonnassa - tarjoten perinneruokaa ja laajempia vaihtoehtoja paikallisväestölle sekä kulttuuria ja eksotiikkaa alueen matkailijoille.
- Luonnontuotteiden integroiminen ohjelma- ja hyvinvointipalvelujen sisältöihin matkailijoille.
- Uusien kumppanuuksien löytymisen ja yhteistyön kautta luodaan uudentyyppistä liiketoimintaa mm. opaspalveluita, majoitusta tai hyvinvointipalveluja tarjoavien yritysten kanssa.

Osatavoite 6: markkinat ja vienti

Mitä

- Saavutamme jalansijan luonnontuotemarkkinoilla ja teemme tuotteemme tutuksi.

Toteuttajaverkosto

- Yritykset, yritysryhmät, viranomaiset

Miten:

Rakennamme vientipolut asiakkaan ja tuottajan välille.

Viennin edistämisen tapoja

- Yhteistyö kansallisten ja kansainvälisten vientihankkeiden kanssa
- Vientitapahtumiin osallistuminen
- Vientikoulutuksiin osallistuminen
- Yhteisten vientistrategioiden luominen
- Jakeluverkostojen rakentaminen
- Maakohtaisten vientimääräysten selvittäminen
- Vientiä edistävien kumppanuuksien rakentaminen
- Kampanjoiden ja valistuksen keinoin.

Myynnin ja markkinoinnin teemoja :

Länsi-Lapin luonnontuotealan valttikorttien hyödyntäminen:

- I Maailman suurin luomukeruualue (laatu ja puhtaus)
- II Maailmaluokan laadukkaat ja omaleimaiset maut (terveys ja turvallisuus)
- III Raaka-aineiden korkea omavaraisuusaste (saatavuus ja monipuolisuus)
- IV Monialaisuuden rajattomat mahdollisuudet (TKI)
- V Lähiruokamarkkinat ja vahva Lappi-brändi (kestävyys ja kansainvälisyys)
- Markkinatutkimusten toteuttaminen
- Trendianalysien toteuttaminen
- Kilpailuanalysien toteuttaminen

Osatavoite 7: verkosto ja yhteistyö

Mitä

- Rakennamme tutkimus-, kehitys- ja innovaatioyhteistyötä.

Toteuttajaverkosto

- Kunnat, tutkimuslaitokset, oppilaitokset, yhdistykset

Miten:

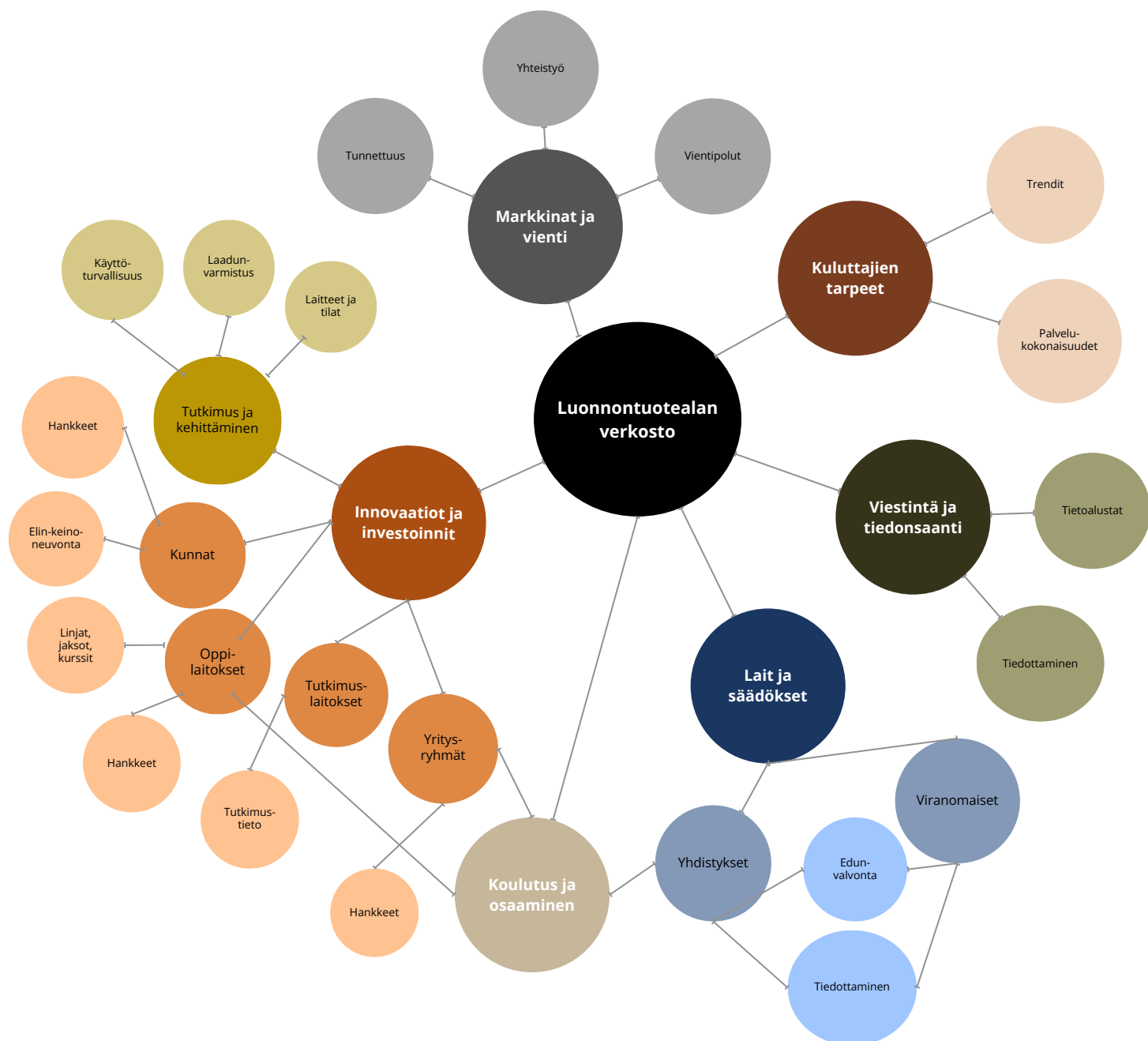
Lisäämällä aktiivista verkostotoimintaa ja ylläpitämällä keskusteluyhteyttä eri sidosryhmien kanssa. Olemalla avoimia uusien kumppanuusmallien löytämisessä ja järjestämällä verkostoitumistapahtumia.

Yhteistyön lisäämisen keinoja:

- Tutkimus-, kehitys- ja innovaatioyhteistyön rakentaminen alueella
- Verkostoituminen virastojen, oppilaitosten ja kuntien edustajien kanssa
- Kohdennetut verkostoitumistapahtumat eri kokoisille yrityksille (vertaistuki ja resurssit)
- Rahoittajille ja sijoittajille suunnatut tilaisuudet
- Seuraavassa kuviossa on miellekartan keinoin havainnollistettu Länsi-Lapin luonnontuotealan verkoston kuvaus.

Seuraavassa kuviossa on miellekartan keinoin havainnollistettu Länsi-Lapin luonnontuotealan verkoston kuvaus.

8. Lopuksi

Luonnontuotealan ja Länsi-Lapin luonnontuotestrategian yhteydet laajempaan kokonaisuuteen

Olisi tärkeää ymmärtää luonnontuotealan yhteys ja kytkeytyminen erilaisiin kansainvälisiin ja kansallisiin ohjelmiin ja strategioihin. Luonnontuote toimialana on vahvassa vihreän siirtymän ja kestävän kehityksen keskiössä. Luonnontuotealan toimintaohjelmissa ja toimialaraporteissa todetaan alan liittyvän keskeisesti moniin isompiin kokonaisuuksiin kuten terveyden- ja hyvinvoinnin edistämistöimiin, huoltovarmuuden ylläpitoon ja aluetalouksien vahvistamiseen.

Luonnontuoteala voi osaltaan tarjota ratkaisuja uusiutuvien luonnonvarojen ja metsien monipuoliseen käyttöön tai osallistua ilmastoneutraalin talouden eteenpäin viemiseen. Alan ominaispiirteet vastaavat lähtökohtaisesti tunnistettuja globaaleja ympäristöystävällisiä ja ilmastomuutoksen hillintään keskittyviä trendejä. Ekologisuuteen, ympäristöön ja sen hyvinvointiin painottuvat kehityssuunnat tarjoavat luonnontuotealalle oivat kasvumahdollisuudet.

”Luonnontuotealan raaka-ainetuotannon, jalostuksen ja markkinoinnin kehittämisessä huomioon otettavia tavoitteita on tunnistettavissa erityisesti vihreään ja kestävään kehitykseen, metsien ja luonnonvarojen käyttöön, ruokasektoriin ja matkailuun liittyvissä ohjelmissa.” – Luonnontuotealan toimintaohjelma 2030–

Esimerkkejä ohjelmista ja strategioista, mihin luonnontuote toimialana ja Länsi-Lapin luonnontuotestrategia voi linkittyä ja olla osana isompaa kokonaisuutta:

Kansainvälisellä tasolla

- Euroopan vihreän kehityksen ohjelma, oikeudenmukaisen siirtymän edistäminen - European Green Deal (kasvustrategia) ja Farm to Fork Strategy (Pelloilta pöytään - strategia vuoteen 2050)
- YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma, Agenda2030 - kestävä tulevaisuus
- EU:n maatalouspolitiikka, Suomen CAP suunnitelma 2023-2027

Valtakunnallisella tasolla

- Luonnontuotealan toimintaohjelma 2030, kestävästi ja vastuullisesti monipuolista arvonlisää
- Luomu 2.0 - Suomen kansallinen luomuohjelma vuoteen 2030
- Suomen ruokamatkailustrategia 2020-2028
- Suomen matkailustrategia 2022-2028, yhdessä enemmän – kestävä kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun
- Kansallinen luonnon virkistyskäytön strategia 2030
- Suomen biotalousstrategia, kestävästi kohti korkeampaa arvonlisää vuoteen 2035
- Hallituksen kansallisen turvallisuuden strategia
- Suomen ruokajärjestelmän visio 2040

Paikallisella ja maakuntatasolla

- Lapin matkailustrategia
- Länsi-Lapin kuntakohtaiset strategiat ja elinkeino-ohjelmat

www.mettanvilja.fi

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

